

Slutrapportering av programområdet Hållbar elektrifiering

Programområde

Hållbar elektrifiering

Medverkande myndigheter

Drivansvarig myndighet: Energimyndigheten. Medverkande myndigheter: Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket, Strålsäkerhetsmyndigheten, Sveriges geologiska undersökning, Trafikverket, Tillväxtverket och Länsstyrelserna. Utanför Miljömålsrådet har Energimarknadsinspektionen bidragit med expertstöd.

Syfte med programområdet

Syftet för programområdet Hållbar elektrifiering har varit att analysera hur elektrifieringen kan bidra till ett försörjningstryggt, konkurrenskraftigt och ekologiskt hållbart energisystem på ett sätt som minimerar negativ miljö- och hälsopåverkan. Utifrån analysunderlaget har förslag på åtgärder tagits fram. Åtgärderna kan både vara sådana som riktas till regeringen och sådana som ingående myndigheter åtar sig att genomföra, enskilt eller som samverkansåtgärder inom Miljömålsrådet.

Miljömål som berörs av programområdet

Elektrifieringen bedöms som en förutsättning för att Sverige ska nå sina klimatmål och en möjliggörare för att nå miljö kvalitetsmålen. En storskalig elektrifiering av samhället kan förutom att kraftigt reducera utsläppen av växthusgaser även bidra till att minska andra utsläpp som skapar luftföroreningar vilket bidrar positivt till miljö kvalitetsmålen Begränsad klimatpåverkan och Frisk luft. Utöver effekter inom Sverige kan en minskad användning av fossila bränslen även medföra positiva miljöeffekter i de länder där de fossila bränslena utvinns idag, vilket påverkar Generationsmålet i positiv riktning. Vidare så har programområdet identifierat fyra åtgärdsområden som kan behöva särskild fokus för att uppnå en hållbar elektrifiering och inte påverka miljö målen i negativ riktning, Resurs- och energieffektivitet, Miljö värdering, Råvaruförsörjning och Markanspråk.

Resultat och leveranser

Arbetet startades upp under hösten 2019 och avslutades under våren 2022. Arbetet är indelat i tre olika delar, där del 1 avser en förstudie där en sammanställning av befintlig kunskap om elektrifieringen gjordes. I del 2 genomfördes en utredning där konsekvenserna av elektrifieringen analyserades med utgångspunkt i en scenarioanalys med tidsperspektivet 2050. Utredningen presenterades i rapporten *Framtidens elektrifierade samhälle - analys för en hållbar elektrifiering*¹. Fokus i utredningen var att studera hur de energipolitiska målen (ekologisk hållbarhet, konkurrenskraft och försörjningstrygghet) påverkas av en ökad elektrifiering i ett längre perspektiv. Analysen av den ekologiska hållbarheten genomfördes i form av en miljömålsanalys utifrån de svenska miljömålen. I rapporten presenterades olika fokusområden där vi ser att man behöver arbeta vidare för att uppnå en så hållbar elektrifiering som möjligt.

I den sista och avslutande delen av arbetet (del 3) genomfördes ett strategiskt arbete med fokus på att ta fram åtgärder och förslag på vad som kan göras för att elektrifieringen ska bli mer hållbar.

Resultatet av det strategiska arbetet är fyra förslag till regeringsuppdrag, två samverkansåtgärder, ett myndighetsåtagande samt ytterligare tre förslag som inte togs vidare av Miljömålsrådet och som kräver finansiering för att kunna genomföras.

Förslag till regeringsuppdrag

- Regeringen ger Energimarknadsinspektionen och Energimyndigheten i uppdrag att ta fram målgruppsanpassad information om flexibilitet samt ett uppdrag att skapa och driva en digital plattform med information om flexibilitet.
- Regeringen ger Energimyndigheten i uppdrag att i samråd med berörda myndigheter göra en gemensam översyn av befintlig lagstiftning för att se om, och i så fall var, det är lämpligt att inkludera efterfrågefleksibilitet.
- Regeringen ger Energimyndigheten i uppdrag att ta fram förslag på hur ett stöd för styrutrustning för efterfrågefleksibilitet ska utformas.
- Regeringen ger Energimyndigheten i uppdrag att göra en översyn av lagen om kommunal energiplanering. Berörda aktörer och myndigheter ska bidra i arbetet. Översynen bör ta ett helhetsgrepp på lagen för att skapa tydlighet avseende omfattning och innehåll samt när det gäller kopplingen till övrig kommunal planering.

¹ *Framtidens elektrifierade samhälle – analys för en hållbar elektrifiering*, ER 2021:28, Energimyndigheten

Samverkansåtgärder

- SGU och EM föreslår en förstärkt samordning och samverkan inom internationella ramverk om hållbarhet och cirkularitet för innovationskritiska råvaror. Syftet är att utreda hur en samverkansgrupp skulle kunna sättas samman och hur denna grupp ska verka inom och utom Sveriges gränser samt inom vilka ramverk.

Åtgärden kommer att tas om hand i uppdraget kring en hållbar batterivärdekedja (som genomförs av SGU, Energimyndigheten och Naturvårdsverket), i enlighet med Miljömålsrådets rekommendation. Där planeras förslaget avgränsas utifrån batterivärdekedjan och dess berörda ramverk samt föreslås vilka myndigheter och aktörer som bör ingå.

- Inom området miljövärdering i ett systemperspektiv genomförs en samverkansåtgärd som där det ska genomföras en eller flera utlysningar i syfte att ge förbättrade kunskapsunderlag för att kunna bedöma miljöeffekter av förändringar i energisystemet ur ett systemperspektiv inom befintliga forskningsprogram.

Arbetet leds av Energimyndigheten i samverkan med Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten. En arbetsgrupp bildas i syfte att ta fram en utlysningstext. Energimyndigheten ser att satsningen kan rymmas inom myndighetens forskningsanslag och ansvarar för att identifiera och stämma av lämpligt forskningsprogram som kan rymma utlysningen. Åtgärden planeras att genomföras under 2022.

Myndighetsåtagande

- Energimyndigheten ska utreda hur kraftvärme bättre kan nyttjas som flexibilitetsresurs och samtidigt identifiera hinder och föreslå åtgärder för att underlätta flexibilitet. Vidare föreslås även andra kraftkällors flexibilitetspotential och hinder för detta utredas.

I den nationella elektrifieringsstrategin (som presenterades i februari 2022) har en åtgärd presenterats om ett uppdrag att ta fram en strategi över kraftvärme och fjärrvärme. Det åtagande som föreslås ovan kommer att omhändertas inom detta uppdrag.

Förslag/åtgärder som kräver finansiering

Tre förslag togs fram i arbetet men togs inte vidare av Miljömålsrådet. Vi ser att en fortsatt utveckling av förslagen och inledande förberedelser skulle kunna genomföras i samverkan. Däremot är finansiering från regeringen nödvändig för att kunna genomföra åtgärderna.

- Tillväxtverket, Energimyndigheten och Länsstyrelsen ser över samverkan kring att ta fram regionala planeringsunderlag. För det fortsatta arbetet är det sedan angeläget att den regionalt utvecklingsansvariga aktören, Trafikverket, Energimarknadsinspektionen, SKR, Boverket och även Naturvårdsverket involveras.
- Energimyndigheten och Länsstyrelserna kan gemensamt arbeta vidare med att sammanställa och utveckla ett samlat och lättillgängligt kunskapsunderlag kring elektrifiering, energi och fysisk planering gentemot kommunerna. Detta med syfte att stärka deras förmåga att arbeta med hållbar elektrifiering och integrera arbetet med kommunens övriga planering.
- Länsstyrelserna kan stötta kommunerna i arbetet med att integrera elförsörjning och energi i kommunens olika processer och policys.

Under tiden som Hållbar elektrifiering har pågått har även en nationell elektrifieringsstrategi tagits fram, med syfte att främja en snabb, smart och samhällsekonomiskt effektiv elektrifiering för att uppnå klimatmålen. Hållbar elektrifiering har kompletterat det arbetet och löpande bidragit till strategin med aspekter kopplat till ekologisk hållbarhet. Ett strategiskt inspel gjordes i juni 2021 innehållande fyra åtgärdsområden som är viktiga att ta hänsyn till i fortsatt arbete med elektrifieringen; Resurs- och energieffektivitet, Miljövärdering, Råvaruförsörjning och Markanspråk. Åtgärdsområdena har sin utgångspunkt i den miljömålsanalys som genomförts i programområdet. I elektrifieringsstrategin har flera åtgärder presenterats som har bäring på arbetet i Hållbar elektrifiering, däribland att analysera vidare en elektrifiering som är hållbar och resurseffektiv utifrån olika elektrifieringsscenarier.